

Ismeret-Szerző

Húsvét misztériuma Tóbiás Klára versében

Egy kor kultúrájának reprezentánsa az az elbeszélés, amiben a kor embere értelmezni, azonosítani tudja saját létezési problematikáját. Ez az elbeszélés éppen ezért nemcsak tudata mélyrétegeiben szólítja meg, hanem ebben él, ebben artikulálja azt, amit valóságnak gondol. Az ember létezési problematikája azonban az egymástól jelentősen eltérő korokban más és más, következésképpen más az elbeszélés módja és tartalma. A mindenkori jelenben érvényes elbeszélést pedig azzal különbözteti meg az előző korban érvényestől, hogy utóbbit *mítosznak* nevezi. A mítosz tehát az ember számára az a létezési identifikáció, amiben már nincs benne. Ilyen módon a kereszténységből nézve a görög monda kör az adott kor mítosza. A jelenkor önértelmező elbeszéléséből, a „tudományból” nézve pedig a kereszténység válik mítosszá.

Kissé árnyaltabban nézve a korszakhatárok mindig összemosódnak, és időben fogyatkozva, de azért vannak jelen kisebb közösségek, önálló személyek, akik az előző kor szellemi hagyatékán élnek. A folyamat azonban feltartóztathatatlan, s ez a feltartóztathatlanság nem valamiféle lehengerlő fejlődésnek, nem a létértelmezési üzenet elmélyülésének, hanem csakis a mindent felülíró létezési problematikának a következménye.

Nehéz ma elképzelni Krisztus korának létérzékelését, még akkor is, ha kiterjedt ismereteink vannak a gazdasági, hatalmi, szociális viszonyairól. Mindenesetre egyértelmű, hogy a létezés körülményeinek akkori döntő változása átmozdította az önértelmező narratívák fókuszát a közösségről a személyre, az individuumra. A személyes lét konkrétságának megsemmisülési lehetősége a halálban többé nem volt feloldható a közösségi túlélés konkrétségében. Az ösztönös késztetéseken túl az ember nem volt hajlandó többé megkerülni a személyes élet és személyes halál dilemmáját. A dilemmának az egzisztenciáig hatoló súlyossága ugyanakkor nem tűrte a ráció steril elfogulatlanságát, hanem feloldást követelt. Az a kultúra pedig, amelyik egyáltalán élettérként megfelelehetett arra kényszerült, hogy pozitív választ adjon erre az igényre. A racionalitáson kívülről jövő igény miatt ez a válasz szükségképpen maradt az előző korból örökölt „hit” attribútumai között, élet és halál dilemmáját pedig egy brutális drámában, az időtlen isteninek a konkrét jelenbe átkötésével oldotta fel.

Isten, aki eddig elvont szimbolikákban éppúgy mint emberi dimenziókban mozogva is absztrakt maradt, íme, virágvasárnap szelíd számárháton vonul be közénk, Jeruzsálembe. De ez nem a boldogság, hanem a dráma kezdete. Mert az emberek nem ismerik meg, bűnösök alá alázzák, kínhalálra ítélik, amit Isten vállal, magára vállalva a legértelmetlenebb emberi létnek kijáró megsemmisülést, bűnösökkel poklokra szállván. És mikor mindenki hitét veszti benne, íme, a megaláztatás legmélyebb pontján a feltámadással megtöri a halált, és újra megmutatja magát az immár megváltott világ jelenében.

A kereszténység üzenetét Húsvét drámája esszenciális sűrűségben tartalmazza – virágvasárnap, gyógyítások, tanítások, kufárok kiűzése a templomból, utolsó vacsora, elfogatás, kínvallatás, keresztvitel, megfeszítés, eltemettetés, feltámadás –, s az európai kultúrában mintegy kétezer éven át artikulálja az ember önértelmező problematikáját. Azonban a háttérben ott készülődik a ráció, ami a felvilágosodástól kezdve egyre nagyobb teret követel magának, és az intézményesülő tudományban mindinkább mítoszként látatja a keresztény tanítást. A korszakok egymás következményeként azonban mindig hordozzák a szülői géneket – mint az az antikvitás és a kereszténység határán látható –, s a tudomány bármennyire antitézise a hitnek, nem szabadulhat a megváltástanban összegződő keresztény alapeszmétől, aminek egy mutációja, az „önmegváltás” képezi legbelsőbb motivációját. Az idő azonban gyor-

suló tempót diktál, s a tudomány számára ennek a motívumnak az önfeledtsége már csak a modernitás mintegy kétszáz évére adatik meg, majd mítosszá átminősítését saját gyermeke, a posztmodern jelen teljesíti be.

Végignézve a mítoszok így felvázolódó sorozatán, meglepő lehet, hogy a „konkrét” irányába tett fordulat még a passióban teljes komplexitásában igényli a létezési dráma leképezését, ezt követően azonban Isten alászállása a földnél nem megállva, folytatódik az anyagba és azon is túl, egészen a posztmodern semmibe, egyre primitívebb narratívába szorulva, átélhetetlenné téve az embernek saját létezését. Nem csoda, ha a kor mítosza csak keveseket lelkesít, s azok között, akik létezésük mélyebb átélését igénylik, az életet nem a holt anyagban, hanem az önmagát az emberért áldozó Istenben találják meg. Tóbiás Klára versében Húsvét misztériuma nem mítosz, hanem átélt valóság.

(Szerk.)

Tóbiás Klára

Húsvét reggel

Szikrázik a Tisza
Gyémánt tüzek hajtják
Reggeli verőfény
Önti el a partját

Hallgatom a reggelt
S olyan simán könnyen
Mint a kipergett mag
Ered el a könnyem

Nézem az ablakból
Sír a fényesség is
Lángot vet a Tisza
S benne égek én is.

Szeged, 2003. április 20.